

[אוצר החכמה]

המצוה נפטרים, במשמעות שהם נהיו פטורים מברכה⁵, כיוון שלכתחילה לא תקנו לברך עליהם⁶.

ויש לדייק משמעות זו בלשון רבינו, דבסי' תרלט סעי' יב כתב: "השתי' ושינה וטיול . . . כיון שכולם נמשכים וטפלים לאכילה שהיא עיקר מצות הישיבה בסוכה ברכת האכילה פוטרתן", דמשמע שהיא פוטרת את שאר הדברים מברכה. וכן עד"ז כתוב גבי ברכה דבדיקת חמץ והשהחינו עליו (סי' תלב ס"א וס"ג), ואילו לגבי תפילין, של יד ושל ראש, כ"א חייב בברכה מצד עצמו כותב "לפטור את עצמו בברכה א'" (סי' כה סעי' יג). ובמקום שצריך לפטור בברכה מה שנתחייב כבר לפני^ז, צריך לכוין זאת, וכדמצינו בשוע"ר ס"ח ס"כ: "אם רוצה ללבוש הטלית קטן מיד בקומו כדי שלא ילך ד' אמות בלא ציצית והרי עדיין אין ידיו נקיות ולא יכול לברך יכול ללבושו בלא ברכה ולכשינקה ידיו ימשמש בציציותיו ויברך דהמשמוש הוא כאילו לובשו עכשיו ואם בדעתו להתעטף בטלית אחרת מיד כשינקה ידיו א"צ למשמש בידו ולברך עליה רק יברך על הטלית שלובש אח"כ ויכוין במחשבתו לפטור גם את זאת שלבש כבר". והטעם שמועילה כוונה על מצוה שכבר קיים, הוא מפני שהוא עדיין מקיים מצוה זו, אלא שפוטרים אותו מהמשמוש מפני שכשלוש טלית אחרת יש לברכה על מה שתחול.

5) בהערה קודמת הובאה שאלה "הא הפסיק ושהה הרבה בין הבדיקה להביעור ולמה אינו חוזר ומברך", ואם כדברינו ש"פוטור" מברכה היינו שאין חיוב, אינו מובן מהי שאלתו מלכתחילה.

וי"ל: ששאלתו היא רק לגבי בדיקת חמץ שהדין היה צריך להיות שונה כיוון שהמקרה יוצא דופן, וכפי שכותב בסוגריים "שהרי מעיקר הדין היה ראוי לברך על ביעור זה" וכו'.

6) ובזה גופא ישנם ב' סוגים של שלבי מצוה שנפטרים, סוג א': מצוות שמצד עצמם חייבים בברכה כי הם חלק מקיום המצוה, ולא רק הכנה, וכגון ברכת לישב בסוכה על טיול שינה ושתייה בסוכה, שאם הם לא ייפטרו מברכה על השלב העיקרי של המצוה שעליו תקנו לברך, אזי יצטרך לברך עליהם בפ"ע, כגון אם מטייל בסוכה שאינו אוכל בה (ראה סי' תרלט סעי' טו), [וי"ל שבאופן כזה שהיא לא נהיית טפילה לעיקר (אכילה), אזי רק אז היא מתחייבת בברכה]. וכן כל מאכל שלא נפטר בברכה, חייבים לברך עליו. סוג ב': בכל אופן מברך רק על השלב העיקרי של המצוה, ושעליו נתקנה הברכה, וכגון שבכל אופן אינו מברך שהחינו על בניית סוכה ובדיקת חמץ, או שאין מברך (בשם ומלכות) הברכה דבדיקת חמץ בזמן הביעור, באם שכח לברך לפני הבדיקה (ראה סי' תלב ס"ה).

ובזה גם מוכן מדוע הברכה (בנוגע להביעור), והשהחינו (שבלייל החג) דבדיקת חמץ וכד', אינה שונה משאר מצוות שמברכין עליהן קודם קיומם, דבאמת אין כלל ברכה על הביעור, ולא שהחינו על הבדיקה.

וכן מוכן שבמצוות סוכה שיש חיוב בפ"ע לברך עלי' שהחינו (מצד מצות ישיבה בסוכה, ולא על בנייתה), אם אינו מקיים את מצוותה בשעת קידוש אין היא נפטרת בשהחינו דקידוש כי כנ"ל זה כמו שיברך על דבר שאינו אוכלו, שאין שייך לפוטרו בברכה.

אבל כשמברך ברכה או שהחינו על מאכל, הרי הוא פוטר גם את המאכל שאינו לפניו ובכוונתו לאכול, כי כך היא תקנת חכמים שברכה אחת פוטרת כל מה שברכתו שווה ובדעתו לפטור אפי' שאינו לפניו, דהכל נחשב לאכילה וסעודה אחת (כמבואר בס"י רו), וי"ל ההסבר בזה כיוון שהברכה היא על ההנאה וכן שהחינו על שמחת הלב שנגרמת לו, וכיוון שהתחיל בה היא נמשכת עד סוף האכילה.

וזהו גם הטעם שבבדיקת חמץ וכדו' לא מצאנו שצריך לכוין לפטור את הביעור, כפי שצריך לעשות בדברים החייבים בברכה מצד עצמם (כשהחינו על מצוות ישיבה בסוכה ש"ברכה אחת עולה לכאן ולכאן" היינו שלכתחילה הברכה היא גם על הישיבה בסוכה, וכן בציצית, תפילין ובאכילה). מאחר שהברכה נקבעה רק על החלק העיקרי של המצוה⁷.

(7) וצ"ע מה שנוהגים בברכת שהחינו דמגילה שמכוונים לפטור את שאר מצוות היום (לוח כולל חב"ד, אך אינו בס' המנהגים), והרי אין מקיימים אותם מיד [ואכן ראיתי כו"כ שמקפידים מיד לאחר מקרא מגילה לחלק משלוח מנות וכו', בעודם בבהכ"נ]. ובמג"א ר"ס תקצב כתב: "ונ"ל דמי שאין לו מגילה לא יברך שהחינו על משלוח מנות וסעודה דזהו דבר הנהוג בכל שבת ויו"ט [ותו] דהא לא תקנו כלל ברכה עליהם" [דהיינו אקב"ו על משלוח מנות א"כ כ"ש דלא יברך שהחינו, וטעם הדבר מה שיש מצוות שלא תקנו ברכה עליהם מבואר בכמה דוכתי, לבושי-שרדן].

אך באמת בסוף ה'פסקי דינים' מהצ"צ, ששם (ומה שרשם ע"ג הסידור) הוא המקור למנהגינו שמברכים שהחינו על מקרא מגילה ביום, לא נכתב שצריך לכוין לפטור את שאר מצוות היום.

ויש לחלק: דמצוות משלוח מנות וכו', היא עיקרית בדיוק כמקרא מגילה. ואין צריך לקיימה מיד, כיוון שיש לברכה על מה שתחול (מגילה), וע"ד שהרימון נפטר בשהחינו דקידוש, ועצם החיוב גורם שלא יהי' בזה הפסק כל משך היום, וע"ד החיוב דת"ת (וכדלקמו בפנים). וראה אג"ק חט"ו עמ' מ'.

סיכום:

כשברכה אחת פוטרת כמה דברים, יש בזה כמה אופנים:

א. שפותר את עצמו מלברך מפני שהברכה חלה בו זמנית על כמה מצוות שונות, וכגון: שהחיינו דחג הסוכות החל גם על מצוות ישיבה בסוכה, וכן הברכה דלהניח תפילין דתפילין של יד החלה גם על מצוות תפילין של ראש, ובזה צריך לכוין לפטור (סידור הל' תפילין), ואסור להפסיק באמצע.^{מ"י שאלות}

ב. שעושה את (חלק האחר של אותה) המצוה אז פטור מברכה, כי הברכה נתקנה וחלה רק על החלק העיקרי של אותה מצוה, וכגון: שפטור מלברך שהחיינו על בדיקת חמץ ובניית סוכה, וברכה דבדיקת חמץ על הביעור, ולכן גם יכול להיות הפסק גדול ביניהם.

ג. שהברכה חלה על מה שמברך עליו, ופותר בה מה שמחוייב באותה הברכה, אבל הפסק קטן (כל שאין היסח דעת לגמרי) מותר, כגון: ברכה"נ ושהחיינו בסעודה. וכן מצוות שנמשך חיובם ע"פ כל היום כת"ת (למי שרגיל ללמוד כל היום, לדעה הא' בסי' מז ס"ז), וא"כ הטעם שפטור מלברך, כי הוא כבר בירך ע"ז, דהכל הוא המשך של אותה מצוה (ראה לקו"ש חי"ד עמ' 153), ואותה אכילה, וזה כעין אופן הא' דלעיל.^{מ"י שאלות}



היכן אומרים פסוק השייך לשמו בסוף שמו"ע

הנ"ל

בס' המנהגים עמ' 12 איתא: "נוהגים לומר בסיום שמו"ע - קודם יהיו לרצון השני - הפסוק של שמו". וכן מיקום זה, קודם יהיו לרצון השני, מופיע בכו"כ סידורים לאומרו שם.

במכתב הרבי מער"ה תש"ט מופיע מנהג זה לומר "בסוף אלקי נצור שבתפילה" - "בסוף התפילה"¹, ובמכתב אחר כותב "בסיום

(1) עוד כתוב במכתב זה: "אבל לע"ע לא מצאתיו... ובסי' יעב"ץ, אף שיש מציינים להם".

ובסי' זה הוצאת אשכול, מופיע זה בין "יהיו לרצון" ל"עושה שלום", אך בצילום הוצאה ראשונה ששם. איז זה מופיע.

השמו"ע", אך במכתב אחד (אג"ק חלק יח עמ' יז, שערי הלו"מ עמ' קפה) מופיע המיקום בפירוט יותר, וז"ל²: "במ"ש אודות המנהג לומר בסיום תפלת שמו"ע פסוק של השם וכו' כמה מהחסידים נהגו לומר לפני יהי רצון הפסוק השייך לשם וכן הפסוק השייך לשם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע". ע"כ.

וממכתב זה שכתב "לפני יהי רצון" מובן, שמיקום אמירת פסוקים אלו הוא לא קודם "יהיו לרצון", אלא אחר עושה שלום, וקודם "יהי רצון שיבנה ביהמ"ק".

[ודוחק לומר שזוהי טעות הדפוס, שהרי, א"כ נצטרך לומר שיש כאן ב' טעויות, דהיינו "יהיו" [ל]רצון", ועוד שבדרך כלל שמדברים על ה"יהיו לרצון" שבסוף שמו"ע, מפרטים אם הכונה ל"יהיו לרצון" הראשון או השני.]

והנה ראיתי בספר "ילקוט יוסף" ח"א עמ' רעד שהביא מספר מאורי אור (חלק באר שבע לא, ב) שכתב: "מה שנהגו רוב המון העם על פי איזה מחברים לומר פסוק שמתחיל ומסיים באותיות שמו, כיון שלא נזכר דבר זה בש"ס וזוהר ובספרים קדמונים, נראה דהוה כהפסק שלא מעניין התפילה, ולכן מוטב לאומרו אחר עקירת רגליו, קודם שיאמר יהי רצון שיבנה בית המקדש וכו', וזכרון אחד לכולם". ע"כ.

ויש להוסיף: שהשאלה מתחזקת לפי מנהגינו שמוסיפים גם הפסוקים השייכים לשם כ"ק אדמו"ר. אלא שבילקו"י שם כתב: "ואינו מוכרח, שמכיון שסיים אמירת התחנונים אע"פ שעדיין לא עקר רגליו, כעקורי דמי, ורשאי לאומרו גם קודם פסוק יהיו לרצון האחרון". ע"כ.

אבל באמת דעת אדה"ז בסי' קכב ס"א אינו כן, ומתיר להפסיק קודם שיעקור רגליו רק לדבר שבקדושה, ע"ש (אלא שבילקו"י שם הוסיף "ובפרט אם הפסוק עצמו נאמר דרך תחנונים", וכו').

ובנסותי להאזין להטייפ של תפילות כ"ק אדמו"ר שבידי, איך נהג בזה, הנה בתפילות של השנים האחרונות לא עלה בידי, אך בטייפ מכא כסליו תשכ"ה ניתן לשמוע תחילת הפסוק "מאור עינים" וגו', והנאמר אח"כ לא הצלחתי לשמוע היטב, ואח"כ יהי רצון וכו' שיבנה וכו', ולא נשמע שום הפסק (באמירה) דעשיית ג' פסיעות ד"עושה שלום".

(2) והוא במענה לשאלה, ע"ד המנהג לומר פסוק השייך לשם אדמו"ר, והשאלה לא הייתה היכו מיקומה של אמירה זו (וע"פ דברי הנמען. הרנצ"ג).

ואבקש את מי מהקוראים שיש בידו לברר זאת שיכתוב בגליונות הבאים.



קידוש בין שעה שש לשבע בליל שבת [גליון]

הנ"ל

בגליון העבר כותב הרב י.ל.ג.: "כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג בכל ימות החורף להמתין עד השעה שבע, ורק אז קידש את השבת. הרבי לא הסכים לדעת אלה שסוברים שעפ"י חשבון של שעות זמניות - אפשרי שיהי' הזמן בין חמש וארבעים רגעים עד שש וארבעים רגעים, ודעתו הק' הייתה, שבכל ימות החורף הזמן הוא בין שעה שש לשבע".
 והנה אם הכונה היא לגבי ניו יורק הרי כן מפורש במכתב הרבי "והכוונה ע"פ מה שראיתי נוהגין . . שש שעות אחר חצות האמצעי".
 שבני. הוא בין שש לשבע (ולפי דברי הרש"מ ביג"ת שצויין בגליון תתקט יש להקדים בכמה דקות).

אך מה שכתב בחלק השני, הרי אם הכוונה שוב לנ.י., הרי זה ברור וכנ"ל, וגם אין מקום להדגיש את השעות 6:40 - 5:40 כי לפי השעות זמניות ה"ז משתנה משבוע אחד לשני. והמשמעות היחידה שיש לשעות הנ"ל הם בנוגע לארה"ק (וכל מה שבאותו אופק) ששם זה הזמן של שש שעות אחר חצות האמצעי. ולכן יש לדעת ברור אם הזכרת השעה 6:40 - 5:40 הם בפירוש אתמר או מכללא אתמר, ז.א. אם השעה הנ"ל היא פועל יוצא מהבנת דברי הרבי (לגבי נ.י.), או מילותיו המפורשות, שאז הכונה שגם בארה"ק יש לנהוג בין שש לשבע שלא כפי המובן מהמכתבים.

והדיון בגליון הנ"ל, היה על ההו"א של כ"ק אדמו"ר שהכוונה שש שעות אחר חצות האמיתי האמצעי בין נה"ח ושק"ח.



בענין הנ"ל

הרב יהושע דובראווסקי

תושב השכונה

בגליון העבר (עמ' 76) כותב הרב י.ל.ג. "כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג בכל ימות החורף להמתין עד השעה שבע, ורק אז קידש את השבת. הרבי לא הסכים לדעת אלה שסוברים שעפ"י חשבון של שעות